

ANNEKE VAN BAALEN EN MARIJKE EKELSCHOT

Weer helemaal vief aan de slag

Het heeft iets problematisch. Je wordt uitverkoren als een van de laatste linkse mohikanen en mag vervolgens gaan uitleggen dat die positie aan jezelf te wijten is. De meesten zijn al lang opgehouden, dus wat hebben die mensen toch? Beetje neurotisch misschien?

Monomaan, op het autistische af? Of nog steeds in de ban van calvinisme, humanisme of iets met rechtvaardigheid en naastenliefde? Die feministen zijn vast door broertjes van de commode geduwd of kregen van hun vaders een stropdasje op hun derde verjaardag. Er moet iets met ze zijn, want normale mensen blijven niet tegen de stroom inroeien!

Het merkwaardigste misschien is wel dat dit verzoek om zelfanalyse gepaard gaat met de suggestie dat de uitkomst ervan 'nieuw licht kan werpen op de vraag waarom links er zo slecht voor staat'. Door die hardnekkige gekken zeker!

Daar komt nog bij dat we behandeld worden als een siamese tweeling. Ieder een eigen vragenlijstje en postzegel kon er niet eens af. Als wraak daarop zullen wij dan ook de lezersters die hoogst unieke jeugd- en levenservaringen onthouden die ieder van ons het feminisme ingedreven hebben. U krijgt dus geen verhelderende doorkijkjes die u werkelijk inzicht in onze onmogelijke levens zouden kunnen verschaffen. U krijgt slechts een fragment van onze siamemoires. Het kan immers niet ontkend worden dat wij een groot deel van ons politieke leven met elkaar doorgebracht hebben.

Dat we toch maar op het verzoek ingaan komt doordat we zelf altijd zo opgelucht zijn als we iemand van vroeger tegenkomen, levend of in een medium, die niet het tegenovergestelde is gaan doen van wat zij deed. Hè hè, roepen we dan tegen elkaar, we zijn toch minder gek dan we dachten. Want hoe vanzelfsprekend het ook moge zijn om door te gaan, het vreet ondertussen wel aan je als allerlei vrouwen die we vroeger beschouwden als burchten van verstand en doorzettingsvermogen, opeens met die merkwaardige combinatie van schuld en rancune in de ogen langs je heen kijken in het openbare leven (om nog maar niet te spreken over diegenen die hun toevlucht hebben genomen tot huwelijken en sektes).

Nee, dan de volhoudersters, daar kunnen we niet genoeg van krijgen. Hoe meer gekken, hoe normaler je je blijft voelen. Natuurlijk is voor ons het volhouden niet een dogma waarmee wij de tijd tussen het slapen vullen. Sterker nog, juist het slapen kan zulke verrassende oplossingen bieden om het aanpassen aan de afhakersters te kunnen organiseren. Zo droomde één van ons (die met een roomse jeugd) dat Marx een belangrijk college zou komen geven in de Dom van Siena - voorafgegaan door een door hemzelf geleide erediens!

Het is telkens weer een heel gedoe om op te houden met dat wat door Fran Lebowitz 'non-writling' genoemd werd: het nietaflatende nietsdoen in de hoop dat de stukken zichzelf zullen schrijven. Ook zijn we meesteressen in het voor onszelf of elkaar verzinnen van de noodzaak om nu eens een tijdje heel rustig aan te doen, juist om straks, later, nog wat later, weer helemaal vief aan de slag te kunnen gaan. Het is vaak de verveling die ons uiteindelijk weer aan het schrijven brengt: het isolement waarin je als volhoudster ongewenst terechtgekomen bent versnelt dat proces, want al die afleidingsmogelijkheden in de vorm van niet zo belangrijke maar toch wel gezellige vergaderingen tot het zoveelste verjaarsfeestje van alweer een medepolitica horen enigszins bij het verleden

Wat acties betreft is het vaker iets van buitenaf dat ons zo verontwaardigd, woedend of ongerust maakt dat er niets anders opzit dan er iets tegen te ondernemen. Moeten we echt? vragen we dan aan elkaar, en zuchtend gaan we aan de slag. Dat zuchten hoort vooral bij acties waaraan geen vrolijkheid te beleven valt, zoals de advertentiecampagne tegen de centrumpartij of het ingrijpen in een congres waar immigranten mochten komen uitleggen dat ze het niet echt verdienen gediscrimineerd te worden; defensieve acties tegen modieuze verschijnselen die in een democratie niet nodig zouden behoren te zijn. Dat is zo slopend dat

¹ Onder de auteursnaam Annemarij van Bakelschot verschenen in *Socialistisch Perspektief*, nr 28 z.j. (1986)

we daar zuinig mee zijn. Gelukkig hebben we neuroses die weliswaar vinden dat we iets moeten maar die ons verder geheel de vrije hand laten. We mogen dus allerlei lustvolle dingen zoals boeken schrijven, een staking organiseren, een beetje wraak nemen op lieden die vooral ons hinderen, zusterschap organiseren en -als we denken dat ze de verkeerde kant opgaan- ferm een aantal zusters proberen te mollen.

We bewonderen mensen die gestage strijden volhouden, met gelobby, gepost, brievenacties, geldinzamelingen, telkens dezelfde toespraken in telkens hetzelfde soort zaaltje. Zelf zijn we daar echter helemaal ongeschikt voor; het zou ons te snel vervelen. We vervelen ons eigenlijk verontrustend snel. Onze eigen uitspraken van kort geleden, de manier waarop we deze of gene actie aanpakten - het is niet zozeer dat we die achteraf onjuist of onwaar vinden, maar dat we nu wel weer eens iets anders willen; iets onverwachts, nog onbedachts, verrassends. We houden dan ook van Onkruit, en van Louise Groenman als zij Cappeyne en De Graaf parlementair op hun LAT-relatie wijst.

Dat wij in onze behoefte aan afwisseling kunnen voorzien heeft alles te maken met onze opvatting dat feminisme op de eerste plaats een vrije-tijdsbesteding moet zijn; niet alleen vanwege het 'gesubsidieerde revolutie'-effect of 'de inkapseling' door de overheid, maar ook omdat het tegen de manschappelijke stroom oproeien zo zwaar is dat je toch minimaal moet proberen dat in ieder geval op je eigen voorwaarden aan te pakken. Dat betekent overigens niet dat we -om deze waterige metafoor nog maar even aan te houden- het niet prettig vinden als er een heleboel mensen meeroeien. We hebben niets van 'wij met haar tweeën tegen de boze buitenwereld', we zijn alleen een beetje eigenwijs. We zijn niet blind voor andere kijken op de zaak, we vinden het gewoon onjuiste kijken. Respecteren doen we die dan ook niet, omdat we het idioot vinden om te doen alsof iets wat je onzin vindt toch eigenlijk ook heel interessant is (behalve dan als uitdrukking ergens van, maar op die visie stellen mensen met andere meningen over het algemeen geen prijs).

Juist omdat we allebei eigenwijs zijn moeten we het voor ideeën, invallen en plannen waarin we ons beiden kunnen vinden vaak hebben van ruzie. Op wonderbare wijze weten we soms ons beider gelijken tot een unieke synthese te vitten. Zo is het inzicht dat verwantschap en arbeidsdeling ooit hetzelfde waren (zie 'Geschiedenis van de vrouwentoekomst') het resultaat van een dagenlang durende strijd waarin we uit elkaars versies van het betreffende hoofdstuk verbeterden of de verwantschap of de arbeidsdeling wegschreven.

Ook de 'oude' collectieve Bonte Was die tussen 1974 en 1978 bestond -een periode waaraan we slechts met weemoed kunnen terugdenken- produceerde de beste ideeën in een wat ruzie-achtig klimaat of in ieder geval in het soort klimaat dat door buitenstaanders opgevat werd als zeer afkeurenswaardige omgangsvormen, die -gaven ze meestal toe- ook wel heel gezellig waren, maar toch wel 'erg hard tegen elkaar'.

We zouden ook werkelijk niet weten hoe je iets kunt ontwerpen om de manschappelijke verhoudingen te laten dansen, zonder de bereidheid om de onderlinge verhoudingen in beweging te brengen. In de oude Bonte Was leverden die 'omgangsvormen' in ieder geval een zeldzame combinatie van productiviteit, gemeenschappelijkheid, erotiek, grensverleggingen, gezelligheid en onderling vertrouwen waarin alle individuele hang-ups, complexen, ongeluk, traagheid, wantrouwen en onvermogens overwonnen werden.

Groots en meeslepend wilden we toen met elkaar de wereld veranderen, enigszins naïef veronderstellend dat iedere vrouw dat wilde als ze het maar wist. Juist die illusie, die door een brede beweging gedragen werd, maakte het soort collectief dat de Bonte Was was mogelijk. Toen we -veel te laat- de misschien wel onoverbrugbare tegenstellingen binnen de beweging aan de kaak stelden in het blad Feminist, betekende dat niet alleen het eind van die illusie maar ook van de oude Bonte Was. Toch bleek later hetzelfde soort collectiviteit en productiviteit ook mogelijk te zijn in incidentelere samenwerkingsverbanden, die vrijblijvender want voorlopiger waren, zoals bijvoorbeeld binnen het landelijk stakingscomitee in maart 1981. Daar waren we toen zo enthousiast over dat we dachten misschien wel 'het' moderne bewegingsmodel ontdekt te hebben: een instant-actiegroep die een grote klus klaart en zich vervolgens opheft om mee te doen aan een door een volgende instantgroep georganiseerde actie. (zie Feminist III, p. 78 vlgg.)

Omdat er zoveel dingen niet gelopen zijn zoals we gehoopt hadden zijn we inmiddels wel wat sadder en wiser dan we hadden willen wezen. Misschien raken we allerlei onmogelijke maar toch wel aardige eigenschappen kwijt, zeiden we laatst tegen elkaar. Willen we dat wel? Worden we niet wat ouwelijk en tuttig met onze wens om een boek te schrijven waar ook de derde golf nog wat aan kan hebben, met degelijke kritieken op liberale economen èn op Marx èn op Darwin èn op Freud?

Gelukkig hebben we in een Opzij-interview aangekondigd dat we in september een grote actie gaan organiseren. Helaas vinden we allebei dat we dat dan ook moeten doen.